

1/2/2559

บันทึกข้อความ

สง.ผด.ป.ค.
เลขที่ 519
วันที่ 1 ธ.ค. 59
ที่ ๒๓๓ มท ๕๐๒๘๗

ส่วนราชการ สำนักงานผู้ตรวจราชการกระทรวงมหาดไทย เขต ๖,๗ โทร ๐-๒๒๒-๒๒๒๒๒๒๒
ที่ มท ๐๒๐๕.๐๖,๗/๒๓๓ วันที่ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๕๙

เรื่อง โครงการงดเหล้า ครบพรรษา ๒๕๕๙

เรียน หัวหน้าผู้ตรวจราชการกรมการปกครอง

ด้วยสำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้าภาคใต้ตอนบน ได้จัดโครงการงดเหล้า ครบพรรษา ปี ๒๕๕๙ ขึ้น ในพื้นที่จังหวัดชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช ระนอง พังงา กระบี่ และจังหวัดภูเก็ต ภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า(สคล.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.) โดยมุ่งเน้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในเชิงพฤติกรรม สภาพแวดล้อม และสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ ในการลด ละ เลิก เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และปัจจัยเสี่ยงอย่างอื่น ๆ มีการดำเนินการใน ๓ ระดับ คือ ระดับอำเภอ ๗ อำเภอ ระดับศูนย์เรียนรู้ ๑๐ ศูนย์ และระดับชุมชนรูปธรรม ๕๐ ชุมชน

การดำเนินโครงการงดเหล้า ครบพรรษา ฯ ของสำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้าฯ ในพื้นที่ภาคใต้ข้างต้น ไม่เพียงส่งผลดีต่อสุขภาพของประชาชนเท่านั้น แต่ยังประโยชน์ในด้านอื่นๆ ทั้งด้านครอบครัว เศรษฐกิจ สังคม ความสงบสุขของประชาชน อีกทั้งยังสอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงมหาดไทยที่กำลังทำให้ทุกจังหวัดดำเนินมาตรการควบคุมการผลิตและการจัดจำหน่ายสุราให้เป็นไปตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะในช่วงเทศกาลซึ่งมีวันหยุดยาว จึงขอให้แจ้งผู้ตรวจราชการกรมการปกครองซึ่งรับผิดชอบเขตพื้นที่ตรวจราชการข้างต้นตรวจติดตามความคืบหน้าการดำเนินการโครงการดังกล่าวด้วย รายละเอียดปรากฏตามสิ่งที่ส่งมาพร้อมนี้

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณาดำเนินการ

(นายสุวิทย์ สungsang)

ผู้ตรวจราชการกระทรวงมหาดไทย

โครงการงดเหล้า ครบพรรษา 2558

สำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า 7 จังหวัดภาคใต้ ตอนบน

จากชุมชนงดเหล้าครบพรรษา สู่ ชุมชนจัดการตนเองด้านสุขภาวะ

นำเสนอโดย เจกะพันธ์ พรหมมงคล

บทนำ

เครือข่ายองค์กรงดเหล้า 7 จังหวัด ภาคใต้ตอนบน ประกอบด้วย 1.เครือข่ายงดเหล้าจังหวัดชุมพร 2.เครือข่ายงดเหล้าจังหวัดสุราษฎร์ธานี 3.เครือข่ายงดเหล้าจังหวัดนครศรีธรรมราช 4.เครือข่ายงดเหล้าจังหวัดระนอง 5.เครือข่ายงดเหล้าจังหวัดพังงา 6.เครือข่ายงดเหล้าจังหวัดกระบี่ 7.เครือข่ายงดเหล้าจังหวัดภูเก็ต ภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า (สคล.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างสรรค์สุขภาพ (สสส.) ซึ่งการดำเนินงานโครงการงดเหล้าครบพรรษา เป็นส่วนหนึ่งของการสร้างพื้นที่รูปธรรม โดยมีการดำเนินงานมาตั้งแต่ปี 2556 จนถึง 2559 และมีการทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง เช่น การลงชื่อปฏิญาณตนงดเหล้าครบพรรษา การประชุมชี้แจงในชุมชน การตั้งชมรม การสร้างกติกาของชุมชน การจัดงานบุญประเพณีปลอดเหล้า โดยมุ่งเน้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในเชิง พฤติกรรม สภาพแวดล้อม และสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ ในการลด ละ เลิก เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และปัจจัยเสี่ยงอย่างอื่น ทั้งนี้มีการขยายความร่วมมือกับภาคส่วนอื่นๆในพื้นที่มากขึ้น สำนักงานสาธารณะสุข ดำรวจ เทศบาล อบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นต้น

โดยในปี 2559 เครือข่ายองค์กรงดเหล้า 7 จังหวัด ภาคใต้ตอนบน เป้าหมายที่สำคัญอย่างหนึ่งคือการนำองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นไปขยายผลทั้งเชิงพื้นที่และระดับนโยบาย เพื่อให้ครอบคลุมพื้นที่มากขึ้น ซึ่งจากการรวบรวมการดำเนินงานทั้งหมด หวังว่าจะเป็นประโยชน์ในการขยายพื้นที่โครงการงดเหล้าครบพรรษา ทั้งในเชิงปริมาณ เชิงคุณภาพ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการป้องกันการเกิดนักดื่มหน้าใหม่ได้ ที่มีแนวโน้มว่าจะสูงขึ้น และอายุเฉลี่ยในการดื่มลดลงเรื่อยๆ และเป็นจุดเริ่มต้นของชุมชนที่จะจัดการตนเองได้ ในด้านสุขภาพ

บทสรุปผู้บริหาร

สถานการณ์

โครงการงดเหล้าครบพรรษาถือว่าเป็นการต่อสู้กับการบริโภคสุราของเครือข่ายองค์กรงดเหล้า ได้
อย่างตรงประเด็น เพราะมีการดำเนินการทั้งทางด้าน สุขภาพ เศรษฐกิจและสังคม ซึ่งปัจจัยที่หนุนให้เกิด
ความสำเร็จได้แก่ ความเชื่อทางศาสนาและศีลธรรม และมีการต่อยอดสู่ประเด็นอื่นๆ โดยการดำเนินงาน
จะมี 2 แนวทางคือ ระดับกว้าง (Air war) ผ่านทางสื่อกระแสหลัก เช่น โทรทัศน์ ไซเทียลเน็ตเวิร์ก ระดับพื้นที่
(Ground war) เช่น การปฏิญาณตน การรณรงค์ให้เกิดขึ้นแบบ ทั้งเชิงบุคคล ร้านค้า งานบุญประเพณี เป็น
ต้น

โครงการงดเหล้าครบพรรษาถือว่าเป็นการรณรงค์ที่เกิดการยอมรับสูงในระดับพื้นที่ ประชากรใน
พื้นที่เป้าหมายมากกว่าร้อยละ 70 รับรู้และเข้าใจในแนวทางการดำเนินงานของโครงการ และตระหนัก
ในการ ลด ละ เลิก เครื่องดื่มแอลกอฮอล์มากขึ้น โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กและเยาวชนมีความตระหนัก
มากกว่าคนในวัยอื่น ทั้งนี้จากการดำเนินงานที่มีความยาวนานและมีการเพิ่มระดับความเข้มข้นเรื่อยๆ

ผลดำเนินการ

ผลการดำเนินการในปี 2558 จากพื้นที่ดำเนินการทั้งหมด 22 ชุมชน ในบางพื้นที่สามารถ
พัฒนาขึ้นเป็นวัฒนธรรมของชุมชนได้ บางพื้นที่อยู่ระหว่างการทำซ้ำ เพื่อให้เกิดความเคยชิน และอีก
ประเด็นพบว่าโครงการงดเหล้าครบพรรษา กลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการปฏิเสธการดื่มเครื่องดื่ม
แอลกอฮอล์ โดยไม่ได้สร้างการเปลี่ยนแปลงในเชิงความสัมพันธ์ เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อน ผู้นำ
ชุมชนกับลูกบ้าน

จากการดำเนินการโครงการในปี 2558 พบว่า ผู้ที่เข้าร่วมปฏิญาณตนงดเหล้า ครบพรรษา ร้อยละ
90 สามารถงดดื่มเครื่องดื่มได้ตลอดพรรษา และมีแนวโน้มว่าจะงดดื่มในปีต่อไป ส่วนนักดื่มประมาณร้อย
ละ 30 มีความตั้งใจที่จะงดดื่มตลอดไป ซึ่งหลังโครงการงดเหล้าครบพรรษาดำเนินการเสร็จสิ้น นักดื่มที่ยัง
ดื่มอยู่ก็มีแนวโน้มปรับลดทั้งปริมาณและความถี่ โดยผลลัพธ์ที่เกิดจากการดำเนินโครงการคือ

1. คนงดเหล้าครบพรรษา 1,170 คน
2. ร้านค้าไม่จำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ 15 ร้าน
3. งานบุญประเพณีปลอดเหล้า 22 งาน
4. กติกาชุมชน 9 ชุมชน

และจากจำนวนผู้ที่เข้าร่วมโครงการทั้งหมด 1,170 คน ถ้าค่าเฉลี่ยการดื่มที่ 100 บาท ต่อคน ในระยะเวลา 3 เดือน (90วัน) จะสามารถประหยัดเงินได้ถึงประมาณ 10,530,000 บาท และเกิดการต่อยอดไปสู่ประเด็นอื่นๆ เช่น การงด หวาน มัน เค็ม หวาน หุ่น น้ำอัดลม การทำบุญ การทำเกษตรปลอดสารเคมี การรื้อฟื้นวิถีดั้งเดิมชุมชน การสร้างอาชีพเสริม และการเกิดกติการ่วมของชุมชน ซึ่งถือเป็นนวัตกรรมในการจัดการปัญหาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยทั้งหมดอาจกล่าวได้ว่า โครงการงดเหล้าครบพรรษา เป็นรูปแบบแห่งการส่งเสริมให้ชุมชนสามารถจัดการตนเองได้ในเรื่องอื่นๆต่อไปในอนาคต

ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

1. หน่วยงานราชการในพื้นที่ เช่น อำเภอ เทศบาล ให้การสนับสนุนทั้งในด้านการเป็นแบบอย่าง ลงพื้นที่ให้กำลังใจ ประกาศยกย่องในการประชุมระดับอำเภอ
2. ผู้นำชุมชนเป็นเจ้าภาพหลักในการดำเนินโครงการ โดยเริ่มตั้งแต่การประชุมหมู่บ้าน เพื่อชี้แจงโครงการ เชิญชวน เยี่ยมเยียน ให้กำลังใจ และเป็นแบบอย่างที่ดีในการงดเหล้า ครบพรรษา
3. เครือข่ายงดเหล้าระดับจังหวัดมีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องตลอดระยะเวลาเข้าพรรษา และมีกิจกรรมเชิงรณรงค์ ให้กำลังใจ ยกย่อง

เป้าหมายการดำเนินงานในปี 2559

สำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า ภาคใต้ตอนบน มีเป้าหมายขยายพื้นที่ชุมชนงดเหล้าครบพรรษาใน 2 ระดับคือ

1. พื้นที่ปฏิบัติการเข้มข้น หมายถึง พื้นที่ระดับชุมชน(หมู่บ้าน) และมีผู้ประสานงานติดตามงานอย่างต่อเนื่อง มีกระบวนการเสริมศักยภาพ องค์กร ประชาสัมพันธ์ ติดตาม ประเมินผล จากเดิม 22 ชุมชน 1 ศูนย์เรียนรู้ เป็น 50 ชุมชน 5 ศูนย์เรียนรู้ ในพื้นที่ 7 จังหวัด
2. พื้นที่รณรงค์สร้างกระแส หมายถึงพื้นที่ พื้นที่ระดับอำเภอ ซึ่งมีการดำเนินงานครอบคลุมทั้งอำเภอ โดยมีทั้งหมด 7 อำเภอ ในภาคใต้ตอนบน โดยกระบวนการทำงานจะเน้นในเชิงการรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ เป็นหลัก โดยอาศัยความร่วมมือของ 3 ภาคส่วน คือ 1.นายอำเภอ/หน่วยงานราชการในพื้นที่ 2.ผู้นำชุมชน 3.เครือข่ายงดเหล้า

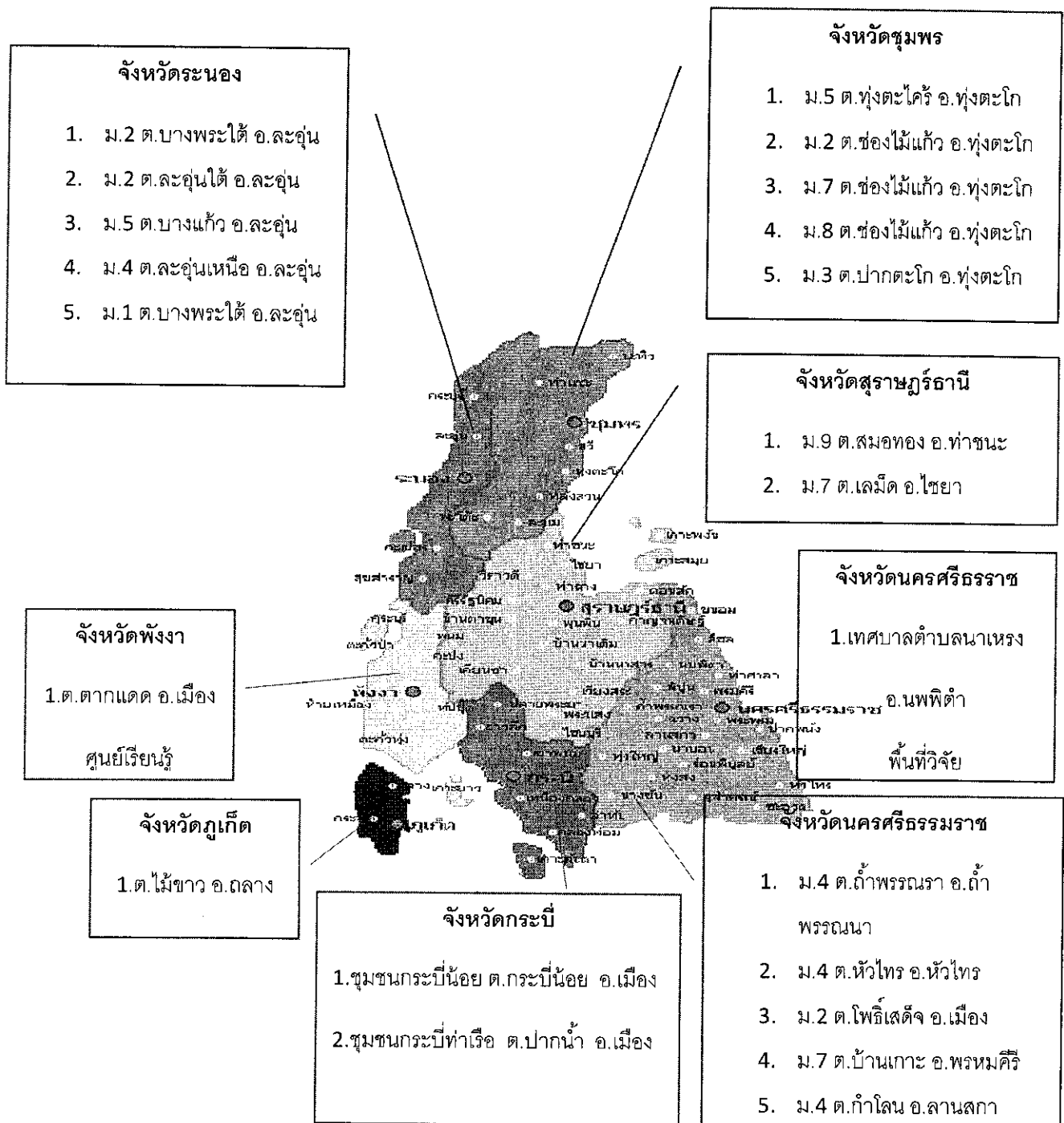
สิ่งที่ต้องการสนับสนุน

1. ควรมีนโยบายที่สนับสนุนการดำเนินงานจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับชาติ เช่น กระทรวงมหาดไทย กระทรวงสาธารณสุข ระดับพื้นที่ ได้แก่ ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ สำนักงานสาธารณสุข เป็นต้น โดยสามารถสนับสนุนในเชิงการประกาศเป็นวาระของพื้นที่ หรือ

การมีนโยบายทั้งด้าน เชื้อชนวน ประชาสัมพันธ์ เชิดชู และมีคำสั่งแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการ
ขับเคลื่อนอย่างเป็นรูปธรรมในพื้นที่

2. ผู้นำชุมชนทั้งฝ่ายปกครอง เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือ องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น เช่น สมาชิก
องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ต้องเป็นเจ้าภาพหลักในพื้นที่ โดยมีการตั้งเป็นคณะทำงานในพื้นที่ ซึ่ง
ทำหน้าที่ในการเชื้อชวน ให้กำลังใจ ยกย่อง รวมทั้งเป็นต้นแบบที่ดี และเป็นเจ้าภาพหลักในการ
ขับเคลื่อนในพื้นที่
3. ภาคประชาสังคม เช่น เครือข่ายงดเหล้า และภาคีด้านสุขภาพอื่นๆ เช่น อสม. ซึ่งมีบทบาทในการ
รณรงค์ ประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้ และเสริมศักยภาพให้มีการต่อยอดในประเด็นอื่นๆ เช่น การ
รวมกลุ่มผลิตปุ๋ย เพื่อตอบสนองเรื่องรายได้ในครัวเรือน และขยายผลสู่ประเด็นสุขภาพอื่น เช่นการ
งด หวาน มัน เค็ม

เครือข่ายองค์กรงดเหล้า ภาคใต้ตอนบน 7 จังหวัด มีพื้นที่ปฏิบัติการ 22 ชุมชน ดังนี้

บทสรุปภายใต้แนวคิดทฤษฎีระบบ(ระบบเปิด Open System)

ระบบ คือ ความหมายที่เป็นนามธรรม และ รูปธรรม โดยความหมายที่เป็นนามธรรมของระบบ หมายถึง วิธีการ (Method) การปฏิบัติงานที่มีรูปแบบและขั้นตอนที่ไม่ตายตัว อาจผันแปรตาม สภาพแวดล้อมและปัจจัยที่กำหนดให้ ส่วน ความหมายที่เป็นรูปธรรม หมายถึง สรรพสิ่ง (Entity) ที่ ประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์และพึ่งพาอาศัยกัน โดยมีส่วนหนึ่งเป็นศูนย์กลางของระบบ Hicks (1972, p. 461) Semprevivo (1976, p. 1) Kindred (1980, p. 6) กล่าวว่า ระบบ คือ การรวมตัวของสิ่งหลายสิ่ง เพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน โดยแต่ละสิ่งนั้นมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน หรือขึ้นต่อกันและกัน หรือมีผลกระทบต่อกันและกัน เพื่อให้เกิดผลอย่างใดอย่างหนึ่ง

สำหรับ Robbins, Bergman, Stagg, and Coulter (2006, p. 54) ให้นิยาม ระบบ คือ สิ่งที่เกี่ยวข้องและสัมพันธ์ซึ่งกัน ซึ่งกำหนดวิธีการปฏิบัติให้เป็นเอกภาพ หรือ บรรลุวัตถุประสงค์

กล่าวโดยสรุป ระบบ หมายถึง องค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กัน และขึ้นต่อกัน โดยส่วนประกอบต่าง ๆ ร่วมกันทำงานอย่างผสมผสานกัน เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายที่กำหนดไว้

ประเภทของระบบ

โดยทั่วไประบบ จำแนกออกได้เป็น 2 ประเภท กล่าวคือ ระบบปิด และระบบเปิดในองค์การแบบปิด (Closed System) จะไม่เกี่ยวข้องและไม่ได้รับผลกระทบจากสิ่งแวดล้อม ส่วนในองค์การแบบเปิด (Open System) จะได้รับอิทธิพลอย่างมากจากสิ่งแวดล้อม หากพิจารณาโดยรายละเอียด พบว่า ระบบปิด (Closed System) คือ ระบบที่มีความสมบูรณ์ภายในตัวเอง ไม่พยายามผูกพันกับระบบอื่นใด และแยกตนเองออกจากสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ในสังคม

ระบบเปิด (Open System) คือ ระบบที่ต้องอาศัยการติดต่อสัมพันธ์กับบุคคล องค์การหรือหน่วยงานอื่น ๆ ในลักษณะเป็นการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน และผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นมีความสมดุล รวมทั้งสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปก็มีผลหรืออิทธิพลต่อการทำงานขององค์การเช่นกัน (ประชุม รอดประเสริฐ (2543, หน้า 67) วิโรจน์ สารรัตน์ (2545, หน้า 24-25) French and Bell (1990, pp. 53-54) Robbins et al. (2006, p. 55) Kinichi and Kreitner (2003, p. 307)

องค์ประกอบของระบบ

จากความหมายของระบบที่ได้ให้คำนิยามนั้น ย่อมแสดงให้เห็นว่า ทุกระบบ ต้องมีองค์ประกอบ หรือสิ่งต่าง ๆ เพื่อดำเนินงานสัมพันธ์กันเป็นกระบวนการ เพื่อให้ได้ ผลลัพธ์ ตามวัตถุประสงค์ที่องค์การได้ ตั้งไว้ ดังนั้นภายในระบบจึงมีองค์ประกอบดังนี้

สิ่งที่ป้อนเข้าไป (Input) หมายถึง ปัจจัยต่าง ๆ และองค์ประกอบแรกที่จะนำไปสู่การดำเนินงานของระบบ โดยรวมไปถึงสภาพแวดล้อมต่าง ๆ อันเป็นที่ต้องการของระบบนั้นด้วย ในระบบการศึกษาตัวป้อนเข้าไป ได้แก่ นักเรียน สภาพแวดล้อมของนักเรียน โรงเรียน สมุด ดินสอ และอื่น ๆ เป็นต้น

กระบวนการ (Process) เป็นองค์ประกอบที่สองของระบบ หมายถึง วิธีการต่าง ๆ ที่จะนำไปสู่ผลงานหรือ ผลผลิตของระบบ และในระบบการศึกษาได้แก่ วิธีการสอนต่าง ๆ เป็นต้น

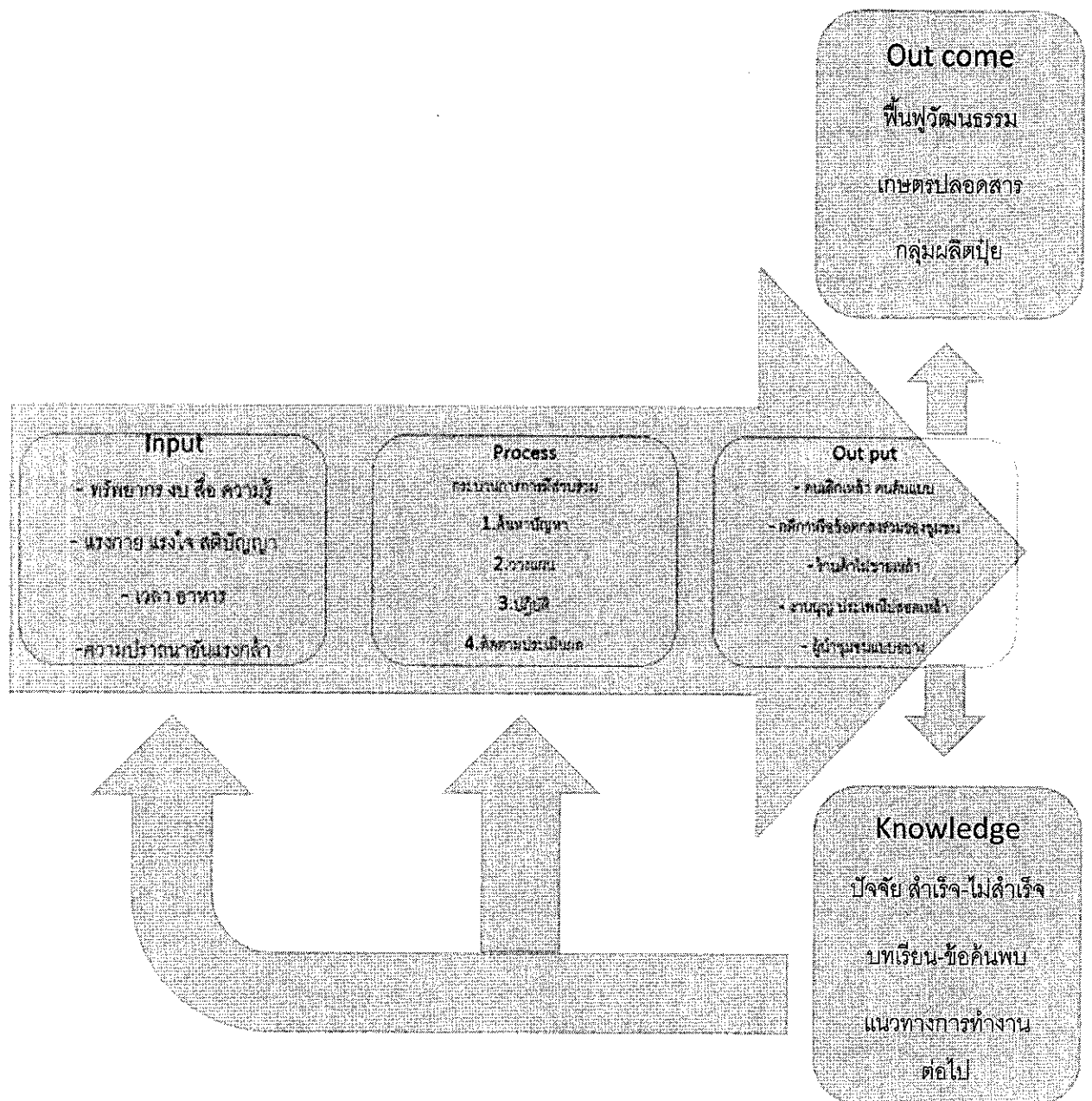
ผลงาน (Output) หรือ ผลผลิต (Product) ซึ่งเป็นองค์ประกอบสุดท้ายของระบบ หมายถึง ความสำเร็จใน ลักษณะต่าง ๆ ที่มีประสิทธิภาพ หรือประสิทธิผล ในระบบการศึกษา ได้แก่ นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนในลักษณะต่าง ๆ หรือนักเรียนที่มีความรู้ ความสามารถที่จะดำรงชีวิตในอนาคตได้ตามอัตภาพ เป็นต้น

ทั้ง 3 องค์ประกอบ มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ขาดสิ่งใดไม่ได้ นอกจากนั้นทั้ง 3 องค์ประกอบยัง มีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการทำงานขององค์การด้วย ในขณะที่องค์การ ต้องดำเนินกิจกรรมนั้น สิ่งที่จะช่วยให้องค์การสามารถตรวจสอบว่ากิจกรรมต่าง ๆ นั้นบรรลุวัตถุประสงค์ หรือไม่ มีส่วนใดที่ต้องแก้ไขปรับปรุง จึงต้องอาศัย ข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) ซึ่งจะช่วยให้องค์การ สามารถปรับปรุง ตัวป้อน (Input) กระบวนการ (Process)

สรุป ระบบการปฏิบัติงานขององค์การนั้นจะประกอบไปด้วยส่วนสำคัญ 3 ส่วน คือ สิ่งที่ป้อนเข้าไป (Input) กระบวนการ (Process) และผลงาน (Output) โดยแต่ละส่วนจะต้องมีความสัมพันธ์และผสมผสานเป็น อันหนึ่งอันเดียวกัน เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายขององค์การ

<http://www.kamsondeedee.com/school/index.php/chapter-002/51-2008-12-13-14-44-22/109--system-theory>

ผังแสดงการทำงานเชิงระบบ ในกิจกรรมงดเหล้า ครบพรรษา
พื้นที่บ้านเขาเพลา ต.สมอทอง อ.ท่าชนะ จ.สุราษฎร์ธานี

Input สิ่งที่น่าสนใจ

เชิงรูปธรรม/ภายนอก

- สิ่งที่น่าสนใจทั้งหมดที่เป็นรูปธรรมไม่ว่าจะเป็น งบประมาณ สื่อ เวลา หรือแม้กระทั่งอาหารหรือน้ำดื่ม ก็เป็นปัจจัยสำคัญ เพื่อหล่อเลี้ยงขบวนขับเคลื่อนให้สามารถดำเนินการได้ แต่ทั้งนั้นเป็นเพียงน้ำมันหล่อลื่นให้กับการดำเนินการโครงการเท่านั้น ยังคงต้องอาศัยน้ำมันเชื้อเพลิงหลักจากพื้นที่ที่ดำเนินการ นั่นคือความร่วมมือ ความตระหนักร่วม ของคนในพื้นที่ ซึ่งตรงนี้มองว่าเป็นเชื้อเพลิงในการขับเคลื่อนหลัก

เชิงนามธรรม/ภายใน

- แรงกาย แรงใจ สติปัญญา ของผู้ดำเนินโครงการ ที่ได้คิดค้นหาวิธีการในการทำงานร่วมกับพื้นที่ ทั้งวิธีการ ใฝ่ฝัน ชักจูง ออกแบบกิจกรรม และคิดกลยุทธ์หลากหลายรูปแบบ ในกรณีนี้เจอแรงต้านหรือปัญหาและอุปสรรค เพื่อวัตถุประสงค์ให้คนในพื้นที่เข้าร่วมกิจกรรม โดยมีการดำเนินการในหลายระดับขั้นในพื้นที่ ทั้ง ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ประชาชนในพื้นที่นั้นๆ ในส่วนนี้จะเป็น Input หลัก ที่จะทำให้อุปสรรคภายนอก สร้างประสิทธิภาพ ประสิทธิผล หรือเกิดพลังในการขับเคลื่อนได้ โดยทั้งหมดล้วนแต่เกิดจาก “ความปรารถนาอันแรงกล้า” ในการให้ “ชุมชนจัดการตนเอง” ได้ โดยเน้นให้ทุกส่วนในชุมชนมีส่วนร่วม มีการบูรณาการการทำงานหลายประเด็น ซึ่งคำนึงถึงบริบทของพื้นที่ และนำไปสู่การเกิดเป็นนโยบายและยุทธศาสตร์ในระดับพื้นที่
- หมายเหตุ : ชุมชนจัดการตนเอง นำมาจากบทสัมภาษณ์ คุณแสงนภา หลีรัตนะ สดล. ชุมพร คุณกรรณิการ์ แพแก้ว สดล.สุราษฎร์ธานี คุณสุชีพ พัฒน์ทอง สดล.ระนอง คุณกมลวรรณ จิตหวัง สดล.พังงา คุณสหัช ทุมรัตน์ สดล.กระบี่ เมื่อวันที่ 18 พ.ย. 2558 ณ โรงแรมนิภา

กรณีศึกษา : บทสัมภาษณ์ กรณีอะไรคือแรงบันดาลใจในการขับเคลื่อนงานทางสังคมอย่างทุ่มเท และทำอะไรเมื่อเวลาท้อแท้ และเจอปัญหาอุปสรรค

1. ความคาดหวังจากคนที่ทำงานด้วย ว่าเราจะช่วยเป็นคนหนึ่งที่มาช่วยพัฒนาชุมชนของเขาร่วมกับเขา
2. ความรับผิดชอบ แม้ไม่มีบถัรับปากใครไว้ ก็ต้องทำ เพราะจะไม่ยอมผิดคำพูด หรือให้ตนเองเป็นเงื่อนไขสำคัญของการไม่ทำตามที่รับปากไว้
3. ความท้าทาย งานใหม่ งานยาก ทำให้สนุกกับการออกแบบและวางแผน

4.ความชอบ ใช้ใจทำล้วนๆ ทำเมื่อไหร่ก็สนุก

5.คำดูถูก คำครหา ความต้องการเอาชนะปัญหา เวลาที่รู้สึกท้อ มักจะนึกถึงจุดนี้ ว่าเราต้องพิสูจน์ตัวเอง ห้ามถอยหากผลลัพธ์ไม่ประจักษ์ ไม่งั้นเราก็เป็นอย่างที่คุณอื่นอยากให้เป็น

คุณกรรณิการ์ แพแก้ว เครือข่ายองค์กรงดเหล้า จังหวัดสุราษฎร์ธานี เมื่อวันที่ 24 พ.ย. 58

Process/กระบวนการ

กระบวนการการมีส่วนร่วม

ขั้นตอนการมีส่วนร่วม

1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาของแต่ละท้องถิ่น กล่าวคือ ถ้าหากชาวชนบทยังไม่สามารถทราบถึงปัญหาและเข้าใจถึงสาเหตุของปัญหา ในท้องถิ่นของตนเป็นอย่างดีแล้ว การดำเนินงานต่าง ๆ เพื่อแก้ปัญหาของท้องถิ่นย่อม ไร้ประโยชน์ เพราะชาวชนบทจะไม่เข้าใจและมองไม่เห็นถึงความสำคัญของการ ดำเนินงานเหล่านั้น

2.การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม เพราะการวางแผนดำเนินงาน เป็น ขั้นตอนที่จะช่วยให้ชาวชนบทรู้จักวิธีการคิด การตัดสินใจอย่างมีเหตุผล รู้จักการ นำเอาปัจจัยข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผน

3.การมีส่วนร่วมในการลงทุนและการปฏิบัติงาน แม้ชาวชนบทส่วนใหญ่จะมี ฐานะยากจน แต่ก็มีแรงงานของตนที่สามารถใช้เข้าร่วมได้ การร่วมลงทุนและปฏิบัติงาน จะทำให้ชาวชนบทสามารถคิดต้นทุนดำเนินงานได้ด้วยตนเอง ทำให้ได้เรียนรู้การดำเนิน กิจกรรมอย่างใกล้ชิด

4.การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน ถ้าหากการติดตามงานและ ประเมินผลงาน ขาดการมีส่วนร่วมแล้วชาวชนบทย่อมจะไม่ทราบด้วยตนเองว่างานที่ทำ ไปนั้นได้รับผลดี ได้รับประโยชน์หรือไม่อย่างไร การดำเนินกิจกรรมอย่างเดียวกันใน โอกาสต่อไป จึงอาจจะประสบความยากลำบาก

บรรณานุกรม

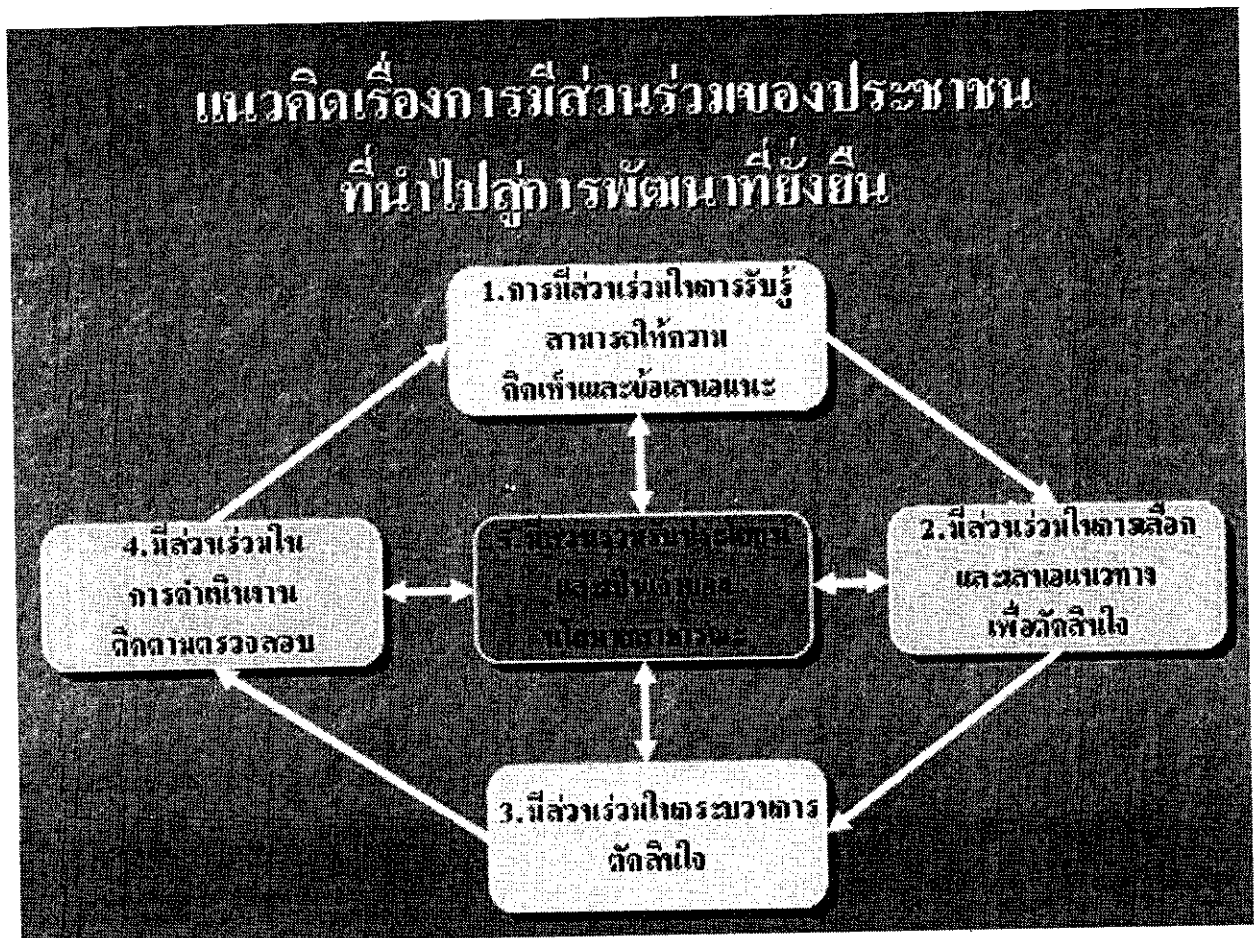
โกวิท พวงงาม. (2545). การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน. ม.ป.ท.

สืบค้นเมื่อ วันที่ 9 ธันวาคม 2553

..... อ่านต่อได้ที่: <https://www.gotoknow.org/posts/482092>

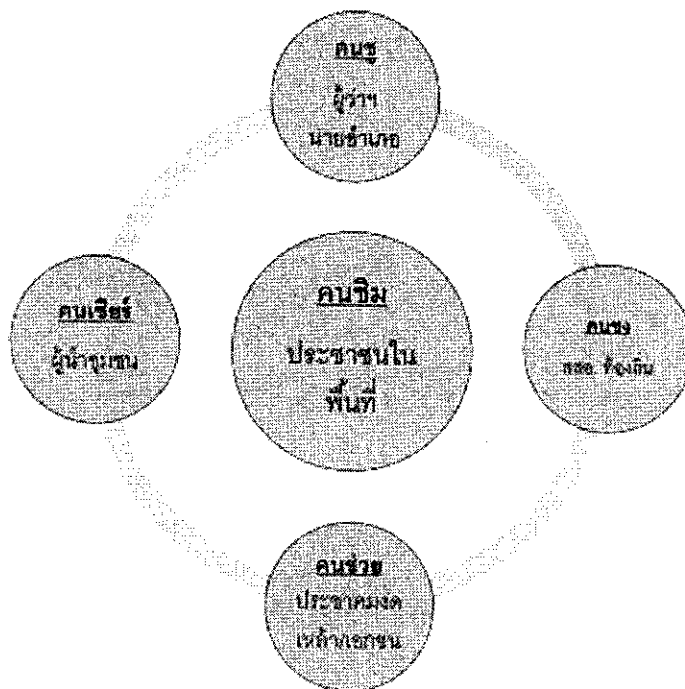
ลักษณะที่สำคัญของการมีส่วนร่วมว่าเป็นเรื่องของกระบวนการ ซึ่งได้สรุปถึงขั้นตอนของการมีส่วนร่วมได้ 4 ขั้นตอนหลักๆ ดังนี้

1. มีส่วนร่วมในการคิด ศึกษา และค้นคว้า หาปัญหาและสาเหตุของปัญหาตลอดจนความต้องการของ ชุมชน
2. มีส่วนร่วมในการวางแผนนโยบาย หรือแผนงาน โครงการ หรือกิจกรรม เพื่อลดและแก้ไขปัญหา
3. มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และปฏิบัติงานให้บรรลุตามเป้าหมาย
4. มีส่วนร่วมในการควบคุม ติดตาม และประเมินผลการทำงาน

ตัวอย่างประกอบของแต่ละหน่วยงานในการขับเคลื่อนงานงดเหล้า ครบพรรษา

กรณีศึกษา ท่งตะโกโมเดล อ.ท่งตะโก จ.ชุมพร

ท่งตะโกโมเดล มีพื้นที่ปฏิบัติการที่ อำเภอท่งตะโก จังหวัดชุมพร โดยลักษณะสำคัญของท่งตะโกโมเดลคือ การกำหนดเป้าหมายสูงสุดร่วมกัน เช่นการกำหนดให้อำเภอท่งตะโกเป็นเมืองสุภาพดี และมีองค์ประกอบเรื่องอะไรบ้าง เช่น เรื่องปัจจัยเสี่ยง เรื่องป้องกันโรค เรื่องสุขอนามัย เรื่องการศึกษา เป็นต้น แล้วร่วมกันกำหนดบทบาทของแต่ละองค์กรว่าจะมีบทบาทหน้าที่หรือดำเนินงานในส่วนใดได้บ้าง ภายใต้บริบทขององค์กรนั้นๆ โดยการดำเนินงานจะเน้นการบูรณาการการทำงานร่วมกัน ทั้งทางด้านทรัพยากร องค์ความรู้ บุคลากร โดยยึดพื้นที่เป็นตัวตั้ง และถือประโยชน์ของประชาชนที่จะได้รับเป็นหลัก จนอาจกล่าวได้ว่า แนวทางการทำงานของท่งตะโกโมเดลเปรียบเสมือนธรรมนูญของพื้นที่ ที่ได้วางทิศทางและกรอบการทำงานไว้แล้ว ส่วนหน่วยงานก็เข้ามาขับเคลื่อนตามทิศทางหรือกรอบนั้นๆ

ดังนั้นการขับเคลื่อนเรื่องงดเหล้า ครบพรรษา ก็ได้ถูกหยิบยกขึ้นมาเป็นวาระหนึ่งของการขับเคลื่อนภายใต้กรอบของท่งตะโกโมเดล โดยมีรายละเอียดการขับเคลื่อนงานงดเหล้า ครบพรรษา คือ

1. คนชู คือ นายอำเภอ เป็นส่วนที่ชูประเด็น ชูธง ในการขับเคลื่อนเรื่องสุขภาพ รวมทั้งเชิญให้กำลังใจ ผ่านกิจกรรมการลงพื้นที่ติดตามโครงการ มอบเกียรติบัตร และชูต่อขึ้นในระดับจังหวัด

2. คนชง คือ หน่วยงานรัฐในพื้นที่ เช่น สสอ. รพ. ตำรวจ ท้องถิ่น มีหน้าที่นำเสนอทั้งเชิงพื้นที่ ปัญหา ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งบทบาทหน้าที่แต่ละหน่วยงานที่จะรับผิดชอบไปดำเนินการ
3. คนช่วย คือ เครือข่ายองค์กรงดเหล้า ภาคเอกชน ทำหน้าที่ช่วยสนับสนุน ทั้งงบประมาณ สื่อความรู้ และสนับสนุนการดำเนินงานของผู้ที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ เช่น การจัดเวทีให้เกิดการพูดคุย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และเสนอแนะให้ความเห็นต่อการดำเนินการงดเหล้า ครบพรรษา
4. คนเชียร์ คือ ผู้นำชุมชน และทีมงานที่ร่วมขับเคลื่อนในชุมชน ซึ่งถือเป็นทีมปฏิบัติการในชุมชน คอยทำหน้าที่ตั้งแต่ ประชาสัมพันธ์โครงการ เชิญชวนให้คนมาร่วมโครงการ เสริมแรงใจ ประสานงานกับฝ่ายอื่นๆ และบทบาทสำคัญคือ การเป็นต้นแบบงดเหล้า ครบพรรษา เพราะเป็นส่วนที่ต้องได้รับการยอมรับจากคนในพื้นที่ โดยอาจจะมีทั้งผู้นำทางฝ่ายปกครอง เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นายก อบต. ส.อบต. หรือผู้นำโดยธรรมชาติ เช่น ปราชญ์ชาวบ้าน แกนนำชาวบ้าน อสม. เป็นต้น
5. คนซึม คือ ประชาชนในพื้นที่ ที่เข้าร่วมงดเหล้า ครบพรรษา แล้วได้รับผลดีต่อการดำเนินการโครงการ โดยจะได้รับทั้งทางด้านสุขภาพ คือ แข็งแรงขึ้น ไม่เสี่ยงต่อโรค ด้านเศรษฐกิจ คือ ประหยัดค่าใช้จ่าย หารายได้เพิ่ม ด้านสังคม คือ ครอบครัวมีเวลาอยู่ด้วยกัน ทำกิจกรรมร่วมกัน มากขึ้น และ สิ่งที่สำคัญคือ การเกิดพื้นที่กลางของชุมชน ในการร่วมกันขบคิด การต่อยอดจากการรวมกลุ่ม เช่น

Output/ผลลัพธ์

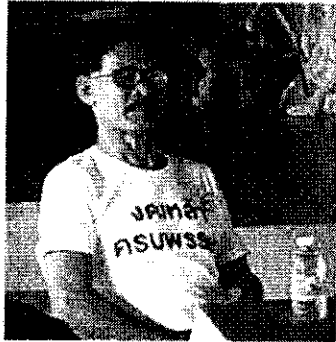
- เป็นสิ่งที่ถูกกำหนดไว้ว่าจะเกิดขึ้นเมื่อมีการดำเนินงานตามขั้นตอน หรือแผนปฏิบัติการแล้วเสร็จ โดยอาจจะครบตามความคาดหวังที่วางไว้หรืออาจจะไม่ครบ ทั้งนี้ระหว่างการทำงานอาจจะมีปัจจัยหรือตัวแปรอื่นๆ ที่เข้ามาแทรกแซง และบางครั้งอาจเป็นตัวแปรที่ไม่อยู่ในอาณัติหรือการควบคุม จึงทำให้ส่งผลทั้งด้านดีและด้านลบ โดยในกระบวนการทำงานประเด็นงดเหล้า ครบพรรษา ได้เกิดผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมคือ
 - บุคคลต้นแบบ เลิกเหล้าตลอดชีวิต
 - บุคคลต้นแบบ เลิกเหล้า ครบพรรษา
 - กติกาชุมชน หรือข้อตกลงในชุมชน
 - ร้านค้าต้นแบบ ไม่ขายเหล้าช่วงเช้าพรรษา ไม่ขายวันพระ ไม่ขายเหล้าตลอดชีวิต
 - กิจกรรมหรือประเพณีปลอดเหล้า

➤ เกิดกลุ่มหรือชมรม คนงดเหล้าในพื้นที่

Out come/ผลกระทบ

- ผลกระทบหรืออาจจะเรียกว่าการต่อยอดจากผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งไม่ได้วางไว้ในแผนงานว่าจะเกิดขึ้น แบบไหน อย่างไร แต่เกิดขึ้นจากกระบวนการมีส่วนร่วม ร่วมคิด ร่วมทำ และ “ความปรารถนาอันแรงกล้า” ของคนในชุมชนหรือประชาชนในชุมชนเอง ที่เข้าร่วมโครงการ โดยผ่านกระบวนการคิดเทียบเคียงกับชุดประสบการณ์ของคนในพื้นที่หรือบริบทและความพร้อมของพื้นที่เป็นหลัก ประชาคมงดเหล้าแต่ละจังหวัดก็จะทำหน้าที่เหมือนพี่เลี้ยง เพื่อสนับสนุนแนวทางเหล่านั้นให้เกิดความเป็นรูปธรรม เช่น
 - ชมรมคนงดเหล้า บ้านเขาเพ-ลา ม.7 ต.สมอทอง อ.ท่าชนะ จ.สุราษฎร์ธานี เกิดผลลัพธ์คือชมรมคนงดเหล้า แต่มีการสร้างผลกระทบหรือการต่อยอดสู่การผลิตปุ๋ยหมัก เพื่อใช้ในการทำการเกษตรในพื้นที่ ทั้งเพื่อการปลูกพืช ผัก เพื่อเป็นอาหาร และใช้ในการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร เช่น ปาล์ม ยางพารา เป็นต้น จะเห็นได้ว่าผลกระทบ จะถูกสร้างขึ้นโดยมีบริบทของชุมชนเป็นหลัก เช่น การประกอบอาชีพของสมาชิก ความชำนาญของสมาชิก และประโยชน์ที่เกิดขึ้นเป็นประโยชน์ร่วมกัน
 - ชมรมคนงดเหล้า ชุมชนบ้านตากแดด อ.เมือง จ.พังงา มีการขยายผลสู่ประเด็นสุขภาพอื่นๆ เช่น กลุ่มผู้หญิงรวมด หวาน มัน เค็ม เด็กและเยาวชน งดนำอัดลม ประชาชนทั่วไปงดหอยหูน และขยายผลสู่การรื้อฟื้นวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชน การเกษตรปลอดสารเคมี การสร้างความมั่นคงทางอาหาร
 - ชมรมคนงดเหล้า บ้านวังลุ่ม อ.ละอุ่นเหนือ จ.ระนอง มีการต่อยอดตั้งกลุ่มเลี้ยงปลาอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และส่งเสริมการท่องเที่ยว

กรณีศึกษาด้านผลกระทบเือน

นายจิรา คิมจันทร์ ชาติภพ เกษตรกรดินแดน
ที่อยู่ 35/8 ม.2 ต.ตากแดด อ.เมือง จ.พังงา

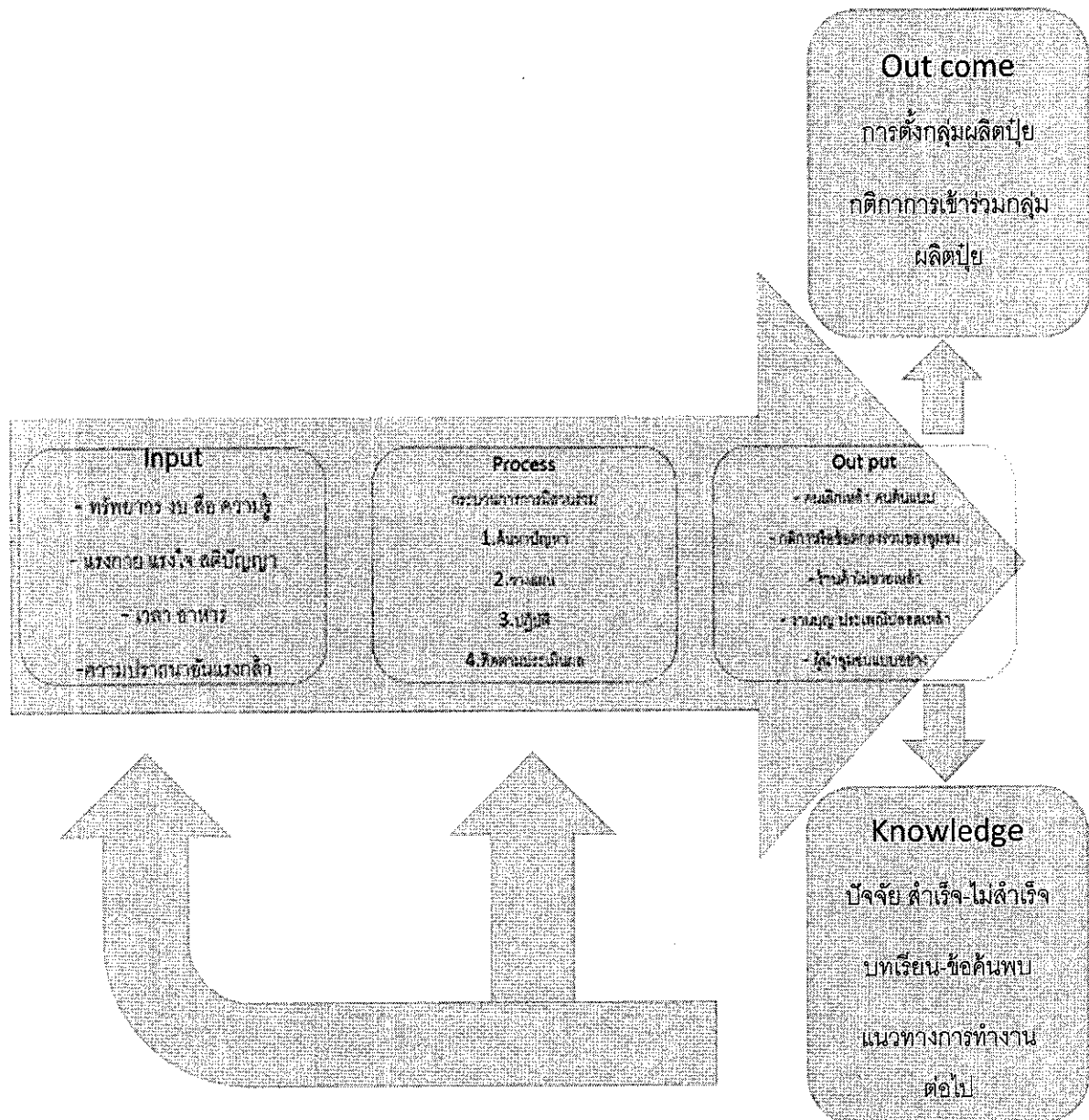
มานยุคเหล้า เข้าพรรณาสักคราเกิด
แล้วจะเกิดความดี ชาติเสริม
สังคมรอบ ลูกเมียขึ้น มันเหมือนเดิม
เป็นสูตรเสริม สร้างความรัก สามัคคี

จุดเริ่มของการทำโครงการงดเหล้า
เข้าพรรษา คือ ตนและเพื่อนๆ 5-6 คน ไป
นั่งดื่มเหล้าที่ร้านเราของชำ หน้า อบต.
ตากแดด ขณะที่นั่งดื่มได้ชวนคุยกันว่า “ปีนี้
พวกเราจะหยุดดื่มเหล้า เข้าพรรษา กันดี
ไหม” เพื่อนในกลุ่มก็ทำท่ายาว ถ้าใครหยุด
ได้ เขาก็จะหยุด ซึ่งให้สัญญากันว่า จะหยุด
เหล้า เข้าพรรษา กัน

จากวันนั้นมาจนถึงวันนี้ โครงการงดเหล้า
เข้าพรรษา ได้ก่อรูปเป็นคณะกรรมการ มี
การขยายผลสู่ประเด็นอื่นๆ เช่น งด
น้ำอัดลม งดหวานมัน เค็ม งดการพนัน
 หวยหุ้น และที่สำคัญ ตอนนี้อยู่ขุดไปสู่
การทำเรื่องในพื้นที่วัฒนธรรมดั้งเดิม การทำ
เกษตรแบบเศรษฐกิจพอเพียง

จากกลุ่มคนเล็กๆ ทำเรื่องเล็กๆ แต่
เดี๋ยวนี้ มันไม่เล็กแล้ว งดเหล้านี้ได้อะไร
มากกว่าเรื่องสุขภาพ

ตัวอย่างประกอบการเกิดผลกระทบหรือการต่อยอด บ้านเขาเพล

เตรียมวัสดุเพื่อผลิตปุ๋ยหมัก

กองปุ๋ยหมัก

Knowledge/องค์ความรู้

- องค์ความรู้นี้หมายถึง องค์ความรู้ที่เกิดขึ้นและสรุปบทเรียน จากการปฏิบัติงานจริงในพื้นที่ ไม่ใช่ องค์ความรู้ทางทฤษฎี ซึ่งในแต่ละพื้นที่ย่อมมีความแตกต่างกันไป แต่การได้มาซึ่งองค์ความรู้ จำเป็นต้องผ่านกระบวนการถอดบทเรียนอย่างเป็นธรรมชาติ ผ่านการพูดคุย เล่าเรื่อง เพราะการ ถ่ายทอดผ่านกระบวนการอย่างอื่นเช่น งานเขียนหรือการวาด อาจมีข้อจำกัดบางประการ โดยองค์ ความรู้เหล่านี้ จำเป็นยิ่งที่ต้องหมุนวนกลับมาใช้ใหม่ ในการเริ่มต้นการร่วมออกแบบกิจกรรมหรือ แผนงานที่จะทำต่อไปในอนาคต เพื่อให้กิจกรรมหรือแผนงานนั้นๆเกิดผลสัมฤทธิ์ และไม่สูญเสีย ทรัพยากร รวมทั้งจะนำไปสู่การเกิดเป็น แผนปฏิบัติการหลัก (Master plan) ของพื้นที่หรือ ชุมชนนั้นๆต่อไป เช่น
 - การใช้ต้นทุนวันสำคัญทางศาสนา วันสำคัญอื่น เช่น วันพ่อ วันแม่ ในการชักชวนเข้าร่วม กิจกรรม จะทำให้ได้รับความร่วมมือจากชุมชนเป็นอย่างดี
 - การชักชวนคนหรือร้านค้าเข้าร่วมโครงการ ไม่ได้ใช้ลักษณะการบังคับ แต่เป็นการขอความ ร่วมมือหรือขอความอนุเคราะห์ จะได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี
 - การขับเคลื่อนงานใดๆ ถ้าทำเป็นรูปแบบของทีมหรือชมรม จะสามารถขับเคลื่อนงานได้ ดีกว่าการนำโดยผู้นำคนเดียว
 - การทำให้ผู้เข้าร่วมโครงการเห็นผลที่จะได้รับอย่างเป็นรูปธรรม จะสามารถสร้างแรงจูงใจ ได้มาก เช่น ให้เห็นถึงจำนวนเงินที่สามารถประหยัดได้จริง และสามารถนำเงินส่วนนั้นไป ใช้จ่ายอย่างอื่นในครัวเรือน เช่น ค่าน้ำ ค่าไฟ เป็นต้น
 - การมีมุมมองว่าคนกินเหล้า ไม่ใช่คนผิด แต่เป็นแค่คนที่ยังไม่เกิดความตระหนัก เพราะฉะนั้นอย่าตัดเขาทิ้งไป แต่พยายามหาวิธีการให้เขาเข้ามาสัมผัสก่อน แล้วค่อยๆให้ เกิดการซึมอย่างช้าๆ
 - เน้นการมีส่วนร่วมของภาคีทุกฝ่ายในพื้นที่ เช่น ผู้นำ ตำรวจ สื่อ ฝ่ายปกครอง ท้องถิ่น รพ. สด. โรงเรียน จะส่งผลให้เกิดพลังมากขึ้น
 - การลงพื้นที่ติดตาม ให้กำลังใจ อย่างต่อเนื่อง เป็นกลยุทธ์สำคัญ ที่จะทำให้ผู้ที่เข้าร่วม โครงการสามารถบรรลุผลที่ตั้งใจได้
 - การสร้างกติการ่วมกัน โดยเน้นการมีส่วนร่วม แต่มีความยืดหยุ่นบ้าง ในการดำเนิน โครงการ จะทำให้ไม่เกิดแรงต้านจากคนที่เข้าร่วม

- การจะขยายผลสู่งานบุญประเพณีอื่นๆให้เป็นงานปลอดเหล้า ให้มองถึงโอกาสความเป็นไปได้ให้มากที่สุด เช่น มองว่า งานศพปลอดเหล้า มีโอกาสเป็นไปได้มากที่สุด เพราะเป็นงานที่สามารถชักจูงคนเข้าร่วมได้มากที่สุด

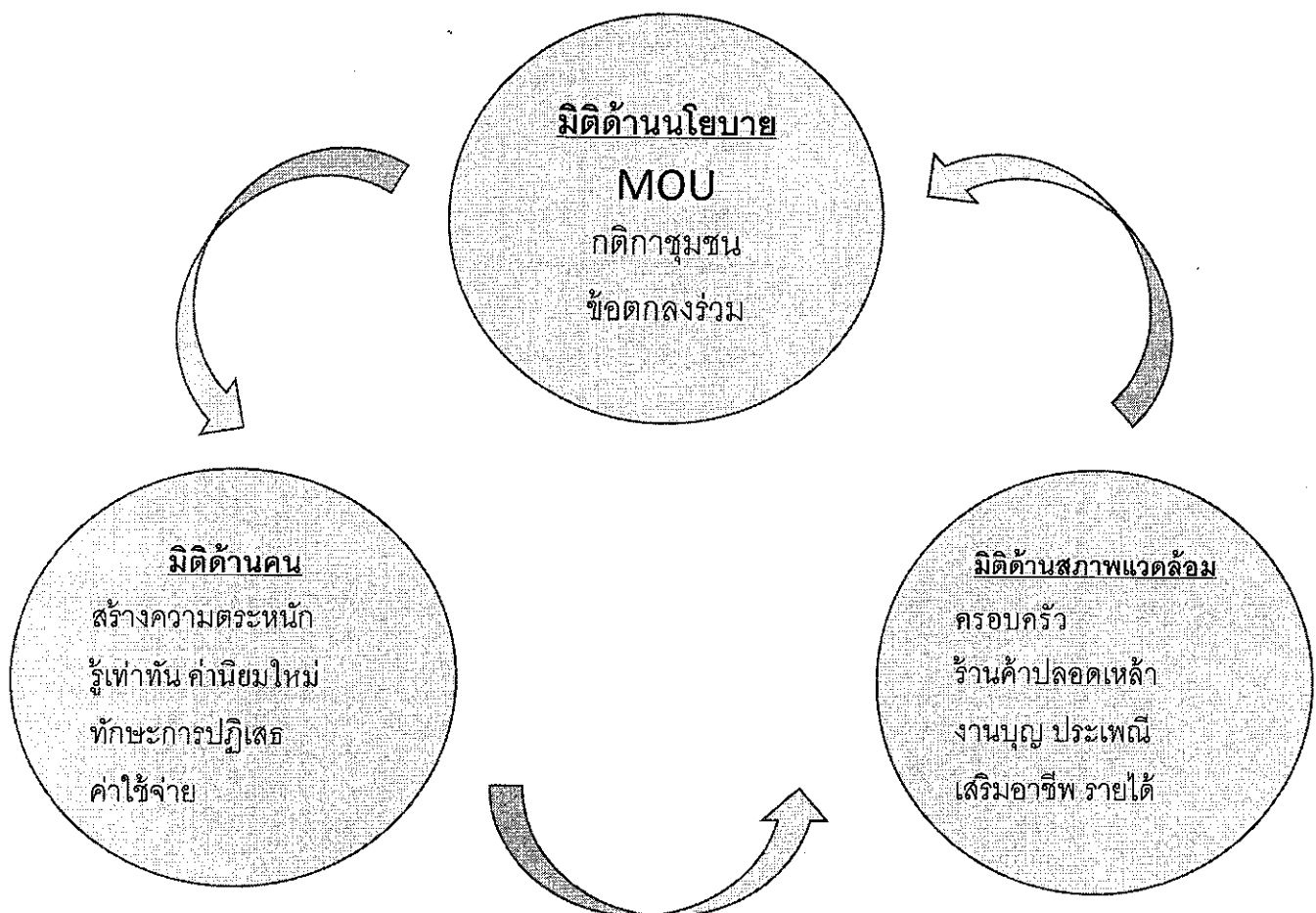
หมายเหตุ : จากเวทีถอดบทเรียนงดเหล้าครบพรรษา วันที่ 15 ต.ค. 2558 ณ โรงแรมภูงา อ.เมือง จ.พังงา

บทสรุปการดำเนินโครงการงดเหล้าครบพรรษา 2558

จากการติดตามการดำเนินโครงการงดเหล้า ครบพรรษา ของเครือข่ายองค์กรงดเหล้า 7 จังหวัดภาคใต้ตอนบน ทำให้เห็นถึงการทำงานทั้งหมดของขบวนเครือข่าย ที่มีการทำงานเชิงระบบ มีองค์ประกอบที่สมบูรณ์ มีผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน รวมทั้งเกิดผลกระทบที่นำไปสู่การเริ่มมองประเด็นชุมชนสามารถจัดการตนเองได้ในอนาคต อีกทั้งองค์ความรู้ของพื้นที่ กรณีศึกษาดีๆจากพื้นที่

ดังนั้นเพื่อเป็นประโยชน์ในการขยายผลสู่พื้นที่อื่นๆในเชิงยกกำลัง เพื่อให้โครงการงดเหล้า ครบพรรษา มีการดำเนินการให้ครอบคลุมพื้นที่มากขึ้น ซึ่งอาจจะต้องนำเสนอกับกลไกทางนโยบายในระดับพื้นที่ จึงขอสรุปโมเดลการทำงานงดเหล้า ครบพรรษาใน 3 มิติ ดังนี้คือ

โมเดลการทำงานงดเหล้า ครบพรรษา 7 จังหวัด ภาคใต้ตอนบน

1. มิติภายในของคน

กระบวนการทำงานทั้งหมด สร้างให้คนได้เกิดเรื่องความตระหนักว่าเหล้า เป็นต้นเหตุของการทะเลาะวิวาท อุบัติเหตุ ฯลฯ และสร้างค่านิยมใหม่ เช่น เพื่อนคบกันที่ใจไม่ใช่เหล้า คนกินเหล้าไม่ใช่คนส่วนใหญ่ของสังคม รวมทั้งสร้างความกล้าหาญในการปฏิเสธที่จะดื่มเหล้า โดยให้ใช้โอกาสของการเข้าร่วมโครงการงดเหล้า ครบพรรษา เป็นเครื่องมือในการปฏิเสธ และสิ่งที่สำคัญอีกอย่างคือ กระบวนการทำงานงดเหล้า ครบพรรษา สามารถสร้างการเรียนรู้อย่างเป็นรูปธรรมในประเด็นค่าใช้จ่าย ผ่านกิจกรรมการออมเงิน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ทำให้ผู้เข้าร่วมจับต้องได้ และเกิดสภาวะอุกคิตเพื่อปรับเปลี่ยน ซึ่งพอสรุปพอสังเขปได้ว่ากระบวนการนี้ได้เข้าไปสร้างการเปลี่ยนแปลงภายในของคน ดังกรณีศึกษาต่อไปนี้

กรณีศึกษาด้านการค่าใช้จ่าย

นายบุญเรือง แห่งไทย ย้ายพบบ้างกรวดยาง
ที่อยู่ 6 ม. 9 ต.สมอทอง อ.พนา
จ.อุบลราชธานี

เมื่อก่อนกรดยางแต่ละคืน แทบเดินไม่
ไหว แรกหลังจากหยุดเหล้า กรดยางคืน
หนึ่ง 1,000 กว่าคัน ยังสบายๆเลย
ถึงแม้อายุจะ 67 ปีก็ตาม นึกถึงใจว่าจะ
เลิกเหล้าตลอดชีวิต

ที่มานมดดื่มเหล้าหนักมาก คิมทุกวัน
สิ้นเดือนเม.ค. 5 ก็ต้องดื่มแล้ว เรียกว่า
“ดื่มน้ำกับเหล้า” สักว่าได้

โดยหลังจากทางกลุ่มงดเหล้าบ้านเรา
เลามาชักชวนให้เข้าโครงการ ก็คิดหนัก
เหมือนกัน ซึ่งเราบอกว่าครอบครัวดีขึ้นก็
คิดอยู่หลายวัน ถึงกับไปบนบานศาลกล่าว
กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ว่าจะทำได้ไหม และแล้วก็
ตัดสินใจเข้าร่วม เพราะคิดว่า ยังไงก็คงไม่
ตาย

ซึ่งพอเริ่มงดเหล้า ก็เริ่มเอาเงินที่เคยซื้อ
เหล้ามาหยกกระปุกไว้ทุกวัน วันละ 100
บาท พอผ่านไป 1 เดือน ก็มีเงินเหลืออยู่
เกือบ 3,000 บาท จึงนำเงินก้อนนี้ไปจ่าย
ค่าไฟที่คิดรวม 2 เดือนมาเลย และไปให้ที่
บ้านก็กำลังจะโดนตัดจึงเริ่มเห็นว่าผลดี
ของการหยุดเหล้าคือ มีเงินเหลือ

กรณีศึกษาด้านการสร้างความตระหนัก

นายสมิง รอดสว่าง ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 2
11 ม.2 ต.ละอุ่นใต้ อ.ละอุ่น จ.ระนอง

เดี๋ยวนี้ทองสนับสนุนให้ชาวบ้านเด็ก
เหล่าได้มากขึ้น ผู้นำก็สบายขึ้น เมื่อก่อน
ดี 1 ดี 2 ยังต้องวิ่งไปเคหะตำบล เวลาลูกบ้าน
ทะเลาะกัน หรือเมาแล้วโดนจับ เดี่ยวนี้ไม่
มีแล้ว นอกทอกลูกเมีย สบายใจ

ส่วนตัวผมมีดื่มเหล้ามาตลอด ตั้งแต่ยัง
ตรียเป็นวัยรุ่น จนกระทั่งได้รับเลือกเป็น
ผู้ใหญ่บ้าน ก็ยังดื่ม ทั้งนี้เพราะเวลาไป
ไหน มาไหน ก็ต้องดื่มเพื่อเข้าสังคม และ
บางครั้งก็ต้องเลี้ยงลูกบ้านด้วย

จนเดี๋ยวนี้เงินมันมีคืด ค่าใช้จ่ายเรื่อง
เหล่า เงินเดือนผู้ใหญ่บ้านแทบไม่พอ โดน
จะต้องใส่ซองงานบุญ งานแต่งงาน สลากหัด
แต่หลังจากเข้าร่วมโครงการงดเหล้า
เข้าพรรษา มาเป็นปีที่ 2 ก็มีคนเหล้าอย่าง
หนึ่งคือ "เอาเงินค่าเหล้าที่มันเหล้า มาเป็น
เงินใส่ซองทำบุญ" จนบางครั้งก็ทำบุญ
ได้มากกว่าเดิมอีก

กรณีศึกษาด้านค่านิยมใหม่

นายจร จิตร พลนัง อารีทำสวนยาง
31/6 ม.3 ต.ตาบแคต อ.เมืองฯ พังงา

ทีใครเคยบอกว่า "เด็กเหล้า แล้วเพื่อนไม่
คบ" ผมว่าไม่จริงหรอก เพราะเดี๋ยวนี้ผม
ก็มีเพื่อนเยอะเหมือนเดิม เพื่อนกินเหล้า
เราก็น้ำเปล่า ก็ยังนั่งคุยกันได้สวาง
เหมือนเดิม เพื่อนจะคบกับที่ใจ ไม่ใช่
เหล้า ตอนนี้เลยเลิกเหล้าเลย ตลอดชีวิต

คนที่มีอิทธิพลสูงอย่างเขื่อนผม จะมี
เวลาว่างมาก ก็เลยชงตอนกลางวัน พอ
กลางวันจะว่าง ส่วนใหญ่ก็จะพากันดื่ม
ดื่มเหล้า เป็นชงแบบนี้ตลอด เอ็น 20 ปี

จนวันหนึ่งผู้นำชุมชนได้ทำโครงการงด
เหล้า เข้าพรรษาขึ้น ทางผู้นำก็ได้มาชักชวน
ให้เข้าร่วม ครั้งแรกก็ได้ปฏิเสธไป เพราะ
กลัวว่าถ้าจะไม่คบ และเข้าสังคมลำบาก
แต่พอได้พูดคุยกับคนที่เข้าร่วมโครงการ
และสังเกตว่าคนที่เข้าร่วมโครงการ ก็มี
เพื่อนฝูง มีสังคมเป็นปกติ จึงตัดสินใจเข้า
ร่วมในปีต่อมา

แรกๆก็มีอาการแพ้ปรยาภรณ์เหมือนกัน
แต่ก็ชินไปเองได้เวลา ร่างกายก็ชินกับ
แต่ก็ไม่ได้ชงออกไปทำกิจกรรมร่วมกับชุมชน
ตอนเด็กใหม่ๆ เพื่อนๆก็ชวน แต่บอกว่าจะ
เหล้า เข้าพรรษา บอกเพียงครั้งเดียว ค่อยๆ
เพื่อนก็จะรู้โดยอัตโนมัติ ไม่เห็นเหล้าให้ชง

2. มิติทางสภาพแวดล้อม

นักสังคมวิทยา เชื่อว่าพฤติกรรมมนุษย์ขึ้นอยู่กับอิทธิพลของสภาพแวดล้อมหรือสภาวะภายนอกทั้งปวง (ETERNAL CONDITIONS) ที่อยู่รอบตัวของมนุษย์ ทั้งสิ่งที่มีรูปร่างและไม่มีรูปร่าง ตลอดจนพลังงาน ต่าง ๆ ที่จับต้อง รวมทั้งสิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ และสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่ อากาศ แสงแดด ความร้อน ความเย็น แร่ธาตุ กระแสไฟฟ้า เครื่องมือสื่อสาร เป็นต้น สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ ถือว่าเป็นสภาพแวดล้อมที่มีอิทธิพลเหนี่ยวนำมนุษย์ทั้งในแง่ที่อำนวยความสะดวกให้เกิดผลดี และผลร้าย โดยที่มนุษย์ไม่มีทางเลือกหนี เราอาจจะแบ่งประเภทของสิ่งแวดล้อม ออกเป็น 3 ประการใหญ่ ๆ คือ

1. สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ
2. สภาพแวดล้อมทางสังคม
3. สิ่งสภาพแวดล้อมทางครอบครัว

ดังนั้นในการดำเนินโครงการดเหล้าครบพรรษา จึงมุ่งเน้นให้เกิดการจัดสภาพแวดล้อมในพื้นที่ที่เหมาะสม ในการงดดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยมีการสร้างสภาพแวดล้อมทั้งทางสังคม เช่น งานบุญ ประเพณี กิจกรรมในชุมชน ร้านค้าปลอดเหล้า การรวมกลุ่มหรือชมรม สภาพแวดล้อมทางครอบครัว ที่ส่งเสริมให้ครอบครัวมีส่วนในการให้กำลังใจให้เลิกเหล้า เป็นต้น ส่วนสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ก็จะมีการขับเคลื่อนให้เกิดกิจกรรมที่มีการอนุรักษ์ธรรมชาติ เช่น การร่วมผลิตปุ๋ยเพื่อลดการใช้สารเคมี การร่วมปลูกต้นไม้ โดยด้านนี้จะป็นกลไกบบาย ให้เกิดการเข้าร่วมกันของคนที่เกี่ยวข้องโครงการดเหล้าครบพรรษา ดังนั้นกล่าวโดยสรุปได้ว่าการดำเนินงานด้านมิติของสภาพแวดล้อม จะเป็นตัวหนุนเสริมให้คนที่เข้าร่วมโครงการไม่เกิดความลังเลหรือเกิดความคิดที่จะดื่มช่วงเข้าพรรษา เพราะถ้ายังมีสภาพแวดล้อมที่เต็มไปด้วยการดื่มเหล้า จะเป็นสิ่งที่บั่นทอนความตั้งใจของผู้ที่เข้าร่วมโครงการดเหล้าครบพรรษา จนอาจกลายเป็นปัญหาและอุปสรรคต่อการดำเนินโครงการได้

กรณีการเปลี่ยนสภาพแวดล้อมในพื้นที่ ร้านค้าไม่ขายเหล้า

นายคำนึ่ง ทองแท้ ผู้ใหญ่บ้าน ม.7
109/1 ม.7 ต.ช่องไม้แก้ว อ.ทุ่งตะโก จ.ชุมพร

คนเป็นผู้ว่าต้องยึดถือ สัจจะวาจา ใบเมื่อ
ประกาศแล้วว่าจะไม่ขายเหล้าทุกวันพระ
ต้องให้เอาเงินมาซื้อเหล้าขวดละ 1 พัน ก็
ไม่ขาย ที่ไม่ขายเพราะอยากให้อีกบ้าน มี
สุขภาพดี ไม่ต้องทะเลาะวิวาทกัน ในอยู่
กับข้าวเย็นกับลูก กับเมีย

ที่บ้านตนเป็นร้านขายของชำ พอได้เข้า
ร่วมโครงการ รดเหล้า ครอบพรหมฯ จึงคิด
ป้ายประกาศว่า จะไม่ขายเหล้าทุกวันพระ
ตลอดไป และมีกรณีศึกษาคือ มีลูกบ้านมา
ขอซื้อเหล้าในวันพระ ลูกสาวตนก็บอกว่า
ไม่ขายเหล้าในวันพระ ลูกบ้านกลุ่มนั้นก็
โวยวาย และบอกว่ายังไม่วันต้องซื้อเหล้า
ร้านผู้ใหญ่เขี่ยคให้ได้

และกลับไปถามเพื่อนมาอีก 4-5 คน พอ
กลับมาบอกก็บอกว่า ซื้อเหล้าหน่อย ให้ขวดละ
1 พันบาท ถ้าไม่ขายวันไม่มีเรื่อง

ตนก็ออกมาพูดด้วย และยืนยันที่จะไม่
ขาย จะมีเรื่องยังไงก็เอา พอชาวบ้านเห็นผู้
นำเขามาจริง ก็ไม่กล้า ดังนั้นจึงขายผลไปยัง
ร้านค้าอื่นด้วย โดยแจ้งว่าถ้าใครขายเหล้า
ให้ตนมาก เพียงเพราะเห็นมีเงินเล็กน้อย
ถ้าคนเหล่านั้นไปก่อเรื่อง จะให้ร้านค้านั้น
รับผิดชอบด้วย

กรณีการเปลี่ยนสภาพแวดล้อมด้านครอบครัว

นางดอกอ้อ ดาวทองแคน นช.ผู้ใหญ่บ้าน ม.8
73 ม.8 ต.ช่องไม้แก้ว อ.ทุ่งตะโก จ.ชุมพร

เรามาอยู่ในจุดที่เห็นแล้วว่า ถ้าสามี
เลิกเหล้าแล้วดีอย่างไร ดังนั้นเราจึงต้อง
ทำเรื่องงดเหล้าอย่างจริงจัง เพราะจะได้
ให้ครอบครัวอื่นๆ ไม่ต้องตกอยู่ในความ
ทุกข์ ที่เกิดจากการดื่มเหล้าอีก

เมื่อก่อนสามีดื่มเหล้าหนักมาก ดื่มทั้งวัน
ตั้งแต่เช้ายันค่ำ งานการก็ทำไม่เป็นชิ้นเป็น
อัน ทำไม่ครบครัวมีหนี้มากราย และต้อง
คอยถามเงินให้สามีไปจ่ายค่าเหล้า และ
ยังมีเงินเก็บบ้าน เพื่อดูแลเหล้า ตนฝันที่
อยากจะมีอนาคตใช้สัปดาห์ จะได้รับเงิน
ชาวบ้านเขาก็ไม่ไว้ และสิ่งที่เสียใจที่สุดคือ
สามีพูดว่า เมียเคยไม่เสียด้วยเหตุ เหล้าหนัก

ดังนั้นจึงตั้งใจให้สามีเลิกเหล้าให้ได้ โดย
ประกาศว่า จะไม่รับผิดชอบหนี้สิน ที่
สามีได้ก่อขึ้น และได้ถามสามีว่า เหล้ากับ
ลูก เมีย จะเลือกอะไร และตนก็เฝ้าตั้งใจ
สามีมาตลอด เพื่อให้เลิกเหล้าให้ได้

งานปัจจุบันไม่เลิกแล้ว และเลิกตลอดชีวิต
จนสามารถลงลูกเขียนงานจน สร้างบ้าน 1
หลัง มีที่ดินทำกิน และมีอนาคตไว้ 1 คน
ตามที่ตนเคยฝันไว้

3. มิติด้านนโยบาย/กติกาก

ในสังคมของมนุษย์มีสมาชิกจำนวนมากที่มีความแตกต่างกัน ทั้งด้านความคิดและพฤติกรรมต่างๆ จึงจำเป็นต้องมีกฎระเบียบหรือกติการ่วมกัน จะช่วยเป็นบรรทัดฐานสำคัญในการควบคุมความประพฤติของมนุษย์ และช่วยรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคม ไม่ให้เกิดความวุ่นวาย และกำหนดแนวทางปฏิบัติของมนุษย์ให้ไปในทิศทางเดียวกัน

ดังนั้นในการดำเนินการโครงการดเหล้าครบพรรษา จึงจำเป็นต้องมีการดำเนินการด้านมิติของนโยบายหรือกติการ่วมกัน โดยดำเนินการใน 2 มิติ คือ

- ด้านนโยบาย หมายถึง นโยบายหรือประกาศจากหน่วยงานรัฐในพื้นที่ เช่น จังหวัด อำเภอ โดยให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์พัฒนาจังหวัดหรืออำเภอ ในประเด็นสุขภาพ และสนับสนุนการปฏิบัติงานของกลไกที่ทำงานในพื้นที่ รวมทั้งส่งเสริมให้เกิดการขยายผลในระดับพื้นที่
- ด้านกติกา หมายถึง ข้อตกลงร่วมกันในระดับชุมชน ที่เกิดจากการเห็นร่วมกันของคนในพื้นที่ เพื่อให้เกิดการปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกัน

เพราะฉะนั้นในการดำเนินโครงการดเหล้า ครบพรรษา จึงมีความจำเป็นยิ่งที่จะต้องมีการดำเนินการทั้ง 3 มิติ เนื่องจากทั้ง 3 มิติ มีความสัมพันธ์กัน เป็นเหตุเป็นผลซึ่งกันและกันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพียงแต่อาจมีความเข้มข้นในแต่ละมิติไม่เท่ากัน

กรณีศึกษานโยบายระดับจังหวัด

นายพิสันต์ เพชรวงษ์
นักวิชาการสาธารณสุข จ.นครศรีธรรมราช
สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครศรีธรรมราช

ตอนมีหน้าที่รับผิดชอบในงานเป็นๆ
ต้องทำให้ดีที่สุด สร้างเครือข่ายให้มาก
เพราะเราได้รับโอกาสแล้ว ไม่ต้องไปพ้อ
ป่นปืจนหมดหน้าที่ เพราะโอกาสเราไม่
มีแล้ว

หนึ่งในกระบวนการผลักดันให้เกิดการ
ลงมือ ควบพร้อมกัน นอกจากงานรณรงค์
สร้างความตระหนัก ให้เด็กและเยาวชน อีก
มาตรการหนึ่งก็คือเรื่องการบังคับใช้
กฎหมายคือ พรบ.ควบคุมเครื่องดื่ม
แอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 ที่มุ่งเน้นให้เกิดการ
เข้าถึงเหล้ามากขึ้น เช่นผ่านขายให้เด็ก
เยาวชน ห้ามดื่มในสถานที่ราชการเป็นต้น
โดยให้แม่ทัพ นครฯ ทางผู้ว่าราชการ จ.
นครฯ ได้ประกาศให้เกิดความร่วมมือกัน
เช่น ตำรวจ ศสว.11 สสจ. ศสส. ได้
ร่วมกันจัดตั้งชุดเฉพาะกิจ ในการบังคับใช้
กฎหมาย ห้ามขาย ห้ามดื่ม ใน
สถานสาธารณะ และมีการตั้งคณะกรรมการ
เข้มข้น มีการตั้งเป็นชุดเฉพาะกิจ
นครศรีธรรมราช ซึ่งลงมือถือเป็นนวัตกรรม
ใหม่ในการควบคุมเหล้า ที่เกิดจากการบูร
ณาการการทำงานระหว่างภาคส่วน

กรณีศึกษาภาคีชุมชน

นายสุตธาส แซ่ฮูป ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 4
ที่อยู่ 14 ม.4 ต.ตะกั่วหมื่น อ.ตะกั่วหมื่น จ.ระนอง

ในฐานะผู้นำชุมชน ผมคิดว่า เราเด็ก
เหล้า คบเคี้ยวคงไม่พอ ต้องให้ลูกบ้าน
เลิกด้วย เพราะเราเลิก ลูกบ้านก็ไม่ได้
อะไร แต่ถ้าทำให้ลูกบ้านเลิกได้ คนที่ได้
ประโยชน์ คือ ลูก เมื่อเราบั่นแหยะ

เลิกเหล้า ไม่ใช่เรื่องยาก ถ้าจิตใจ
เข้มแข็ง แต่ใจที่ยังอยู่ที่ เลิกแล้ว ได้อะไร
แล้วจะไปทำอะไร ดังนั้นมันต้องตอบใจให้
ตรงนี้ด้วย

ดังนั้นผมจึงตั้งชมรม.คนงดเหล้าขึ้น และ
มีกฎกติกาของชมรมคือ

- 1.ให้มีการประชุมสมาชิกทุกเดือน
- 2.สมาชิกต้องขอเงินวันละ 1 บาท
- 3.สมาชิกต้องเข้าร่วมกิจกรรมของหมู่บ้าน
- 4.สมาชิกต้องเข้าร่วมกลุ่มเลี้ยงปลารองหมู่บ้าน
- 5.สมาชิกต้องปลูกต้นไม้หรือเมล็ดอง เพื่อเป็นอาหารปลา และตั้งอนุรักษธรรมชาติ
- 6.สมาชิกต้องสร้างเยาวชนไม่ให้ดื่มเหล้า

นี่เป็นเพียงกติกาบางส่วน ที่ทำทั้งหมด
เพื่อให้เป็นหมู่บ้านรวมมากขึ้น ในการลด
รายจ่าย(ที่ดื่มเหล้า) แล้วเพิ่มรายได้ จะทำ
ให้คนที่เลิกเหล้า มีกำลังใจมากขึ้น

ขอขอบพระคุณที่มาของข้อมูล

1. คุณแสงนภา หลีรัตน์นะ เครือข่ายองค์กรงดเหล้า จ.ชุมพร โทรศัพท์ 087-887-0570
2. คุณสุชีพ พัฒน์ทอง เครือข่ายองค์กรงดเหล้า จ.ระนอง โทรศัพท์ 081-728-5854
3. คุณกรรณิการ์ แพแก้ว เครือข่ายองค์กรงดเหล้า จ.สุราษฎร์ธานี โทรศัพท์ 085-782-7528
4. คุณวรวิมล ประสานพจน์ เครือข่ายองค์กรงดเหล้า จ.นครศรีธรรมราช โทรศัพท์ 084-186-4780
5. คุณสหัส ทุมรัตน์ เครือข่ายองค์กรงดเหล้า จ.กระบี่ โทรศัพท์ 081-396-8833
6. คุณกมลวรรณ จิตหวัง เครือข่ายองค์กรงดเหล้า จ.พังงา โทรศัพท์ 087-280-1492
7. คุณธัญลักษณ์ จริยะเลอพงษ์ เครือข่ายองค์กรงดเหล้า จ.ภูเก็ต โทรศัพท์ 081-895-6864
8. ผู้นำชุมชน คณดเหล้าครบพรรษา ชุมชนรูปธรรม 22 ชุมชน 7 จังหวัดภาคใต้ตอนบน
9. เครือข่ายองค์กรงดเหล้า 7 จังหวัด ภาคใต้ตอนบน
10. ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา
11. สำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า (สคล.)
12. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)